

Ο ΚΗΠΟΣ ΤΗΣ ΔΟΝΙΑ ΑΜΕΛΙΑ

ΜΑΡΣΕΛΑ ΣΕΡΡΑΝΟ

Ο κήπος της δόνια Αμέλια

μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα ισπανικά
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 421

Μαρσέλα Σερράνο, *Ο κήπος της δόνια Αμέλια*

Τίτλος πρωτοτύπου: *La Novena*

Μετάφραση: Χριστίνα Θεοδωροπούλου

Επιμέλεια-Διορθώσεις: Γιώργος Κασαπίδης

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Φιλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© Marcela Serrano, 2016

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2017

Πρώτη έκδοση στην ισπανική γλώσσα από τις εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, S.A., 2016

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2018

Κ.Ε.Τ. Α927 Κ.Ε.Π. 390/18 ISBN 978-960-16-7838-2

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στην αδελφή μου Σολ, γλυκιά συντρόφισσα της πράσινης
σέλβα (για να το πω με τα λόγια του Νικάνορ Πάρρα)*

Είπα στην φυγή μου, μείνε ακίνητη, και περίμενε
χωρίς ελπίδα
γιατί ελπίδα θα 'ταν ελπίδα για το λάθος πράγμα

Τ.Σ. Έλιοτ, *Τέσσερα Κουαρτέτα*,
μτφρ. Χάρης Βλαβιανός, Εκδόσεις Πατάκη, 2012

Σαντιάγο, Χιλή, Σεπτέμβρης 2005

Όταν κάποτε τη ρώτησαν πώς άντεχε να κολυμπά στα παγωμένα νερά του νότιου Ειρηνικού, εκείνη απάντησε: Δε με πειράζει, αφού είμαι ήδη παγωμένη. Μ' αυτή τη μαρτυρία στη μνήμη του, ο Μιγέλ Φλόρες ανοίγει τα φύλλα της παλιάς λευκής ντουλάπας και με το δάχτυλο ακολουθεί το ίχνος της χαλκόχρωμης πατίνας που διατρέχει τα νερά του ξύλου. Έχει μάθει πως το να ντύνεσαι κάθε πρωί σημαίνει να διηγείσαι μια ιστορία για τον εαυτό σου. Ακόμη δεν είναι βέβαιος για το τι πρέπει να διηγηθεί, τι θέλει να διηγηθεί αυτή τη μέρα. Διαπιστώνει αφηρημένος ότι ο ένας μεντεσές του φύλλου της ντουλάπας είναι έτοιμος να υποχωρήσει και να σπάσει κάθε συνοχή με τις βιδούλες που τον στηρίζουν. Θυμάται με κάποια νοσταλγία την άφιξή του στη χώρα κι εκείνο το πρωινό που αγόρασε ετούτο το έπιπλο στο Πάρκε δε λος Ρέγες, πόσο δύσκολη είχε αποδειχθεί η μεταφορά του μέχρι το διαμέρισμά του, επειδή δε χωρούσε στο ασανσέρ, τα μούτρα που είχαν κατεβάσει οι μεταφορείς, σαν αναγκάστηκαν να ανέβουν τις σκάλες μ' αυτό το τεράστιο πράγμα στους ώμους. Κοιτάζει τα κοστούμια του με ιδιαίτερη προσοχή: Ποιο να είναι άραγε το πιο κατάλληλο; Το γκρι παντελόνι με το

μπλε σακάκι αποκλείεται για λόγους αρχής, απεχθάνεται το πειθήνιο, ανιαρό, ομοιόμορφο κοπάδι της πόλης. Θέλει να είναι ντυμένος στην τρίχα, να εκφράσει τα συλλυπητήριά του φορώντας μονόχρωμο ένδυμα, ίσως μαύρο όπως αρμόζει στην περίσταση, ίσως γκρι, ή καλύτερα αυτό το ανθρακί κοστούμι, παντελόνι, σακάκι και γιλέκο, που βάζει στις συναντήσεις με τους πιο σημαντικούς πελάτες: ωραίο κόψιμο, μόνο δυο κουμπιά, με φινετσάτη και τόσο άψογη εφαρμογή, ώστε την τελευταία φορά που το είχε φορέσει, τον μπέρδεψαν με κάποιο διευθυντικό στέλεχος της εταιρείας στην οποία είχε πάει για να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως σύμβουλος. Διευθυντικό στέλεχος, για φαντάσου, ποιος, η αφεντιά του, για γέλια ήταν. Ναι, στην Αμέλια θα άρεσε αυτό το ανθρακί κοστούμι, τι κρίμα, ποτέ δεν τον είχε δει καλοντυμένο. Είσαι χάλια, του έλεγε δίχως κανένα ενδοιασμό, τι μανία είναι αυτή να κυκλοφορείς έτσι ασουλούπωτος; Τα παπούτσια και οι κάλτσες πρέπει να είναι πάντα μαύρα, αλλά αναρωτιέται για το πουκάμισο, λευκό ή γαλάζιο, δεν είναι αυτονόητο, όμως το λευκό δείχνει πιο επίσημο. Για τον Θεό, πόσα λευκά πουκάμισα, πότε τα είχε μαζέψει όλα αυτά, τόσο αφεγάδιαστα και καλοσιδερωμένα· τι δουλειά πάταγε η Μπρίχιδα κάθε Τρίτη, σιδέρωνε με τις ώρες, γιατί τις Πέμπτες μαγειρεύει κι έβαζε σκούπα, είχε το πρόγραμμά της. Διαλέγει αυτό που του αρέσει περισσότερο, χαϊδεύει το πυκνό βαμβάκι και το μυρίζει, τι ωραία που είναι η μυρωδιά των καθαρών ρούχων. Και τώρα η γραβάτα. Την είχε αφήσει τελευταία, επειδή είναι πάντα το πιο δύσκολο κομμάτι για κείνον, κοιτάζει την κρεμάστρα στην οποία έχει συγκεντρωμένες τις γραβάτες και τον πιάνει ζάλη, το γα-

λάζιο, το κίτρινο και το κόκκινο είναι τα χρώματα που υπερέχουν σ' αυτό το σύμφυρμα από μετάξια, ρίγες, κύκλους, οβάλ σχήματα, εραλδικούς κρίνους, ακόμη και κάποιια ζωάκια, από ντιζάιν άλλο τίποτα. Ύστερα από μία αργή επιθεώρηση επιλέγει μια μπλε σκούρα με κίτρινες πινελιές, οι διαγώνιες γραμμές πολύ λεπτές, πάρα πολύ λεπτές, μοιάζουν με πλαγιαστές αυλακιές από φως, σπάζοντας την αυστηρότητα του μπλε. Έχοντας ολοκληρώσει πια το ντύσιμο, κοιτάζεται με αναίδεια στον καθρέφτη, όπως η Μέρυ Αν στο Μάντσεστερ κάθε φορά που έβγαιναν να γλεντήσουν. Όλο κοιτιέσαι, της έλεγε και τώρα το κάνει και ο ίδιος, επειδή κάτι μέσα του, βαθιά μέσα του, του ζητά να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων. Φεύγοντας, ρίχνει για δέκατη φορά μια φευγαλέα ματιά στο γένι του, να δει αν είναι καλά κουρεμένο.

Η Αμέλια είναι παγωμένη. Δεν τη σκότωσαν τα νερά του Ειρηνικού, μα κάτι πολύ πιο κοντινό και δικό της όσο η ίδια της η καρδιά.

Μισεί αυτή την εκκλησία, για κείνον αντιπροσωπεύει καθετί σάπιο σ' ετούτη την κωλοπόλη. Η Ελ Μπόσκε με το ψηλό κόκκινο καμπαναριό της και την ύποπτη ιστορία της με σεξουαλικά κακοποιημένα παπαδάκια, με λεφτά που σπαταλήθηκαν για τα καπρίτσια των παπάδων που λησμόνησαν βολικά το Ευαγγέλιο, με θρησκόληπτες γριές που έδωσαν τις αγαπημένες τους βέρες για να αβγατίσει η περιουσία του Πινοτσέτ, με νεαρούς καθολικούς, χλωμούς και συγχυσμένους, εκπαιδευμένους να εμποδίζουν οποιαδήποτε αλλαγή θα μπορούσε να απειλήσει τη

μελλοντική τους εξουσία: Πόσο αίμα να έκρυσαν τα στολίδια αυτών των ανθρώπων; Άραγε, έδρασαν έτσι πιστεύοντας πως είχαν τον Θεό με το μέρος τους ή έρχονται να ζητήσουν σιωπηλά συγχώρεση για να μην αναγκαστούν να το κάνουν στα δικαστήρια; Πόσοι έχουν πέσει νεκροί στο όνομα του Θεού; Ο Μιγέλ Φλόρες νιώθει άσχετος, εντελώς ξένος, τι σκατά κάνω εγώ εδώ; Αναρωτιέται αν ήταν καλή ιδέα να έρθει. Η τελετή έχει ήδη αρχίσει. Η εκκλησία είναι κατάμεστη σαν κυριακάτικο πανηγύρι, τα χιλιοπερασμένα με βερνίκι έδρανα δε φτάνουν για όλους και ο κόσμος συνωστίζεται στους πλευρικούς διαδρόμους του κεντρικού κλίτους· άνθρωποι σκουρόχρωμα ντυμένοι όπως ο ίδιος, κυρίως άντρες όλων των ηλικιών, οι γυναίκες πρέπει να είχαν έρθει από νωρίς, γιατί είναι καθισμένες. Βγάζει το συμπέρασμα πως οι περισσότεροι ανήκουν σ' αυτή την τεράστια οικογένεια που προστάτευε την Αμέλια όπως οι κουβέρτες τον άστεγο. Σε μια γωνιά διακρίνει μια ομήγυρη που ξεχωρίζει ανάμεσα στον υπόλοιπο κόσμο: τους αναγνωρίζει αμέσως, είναι οι χωρικοί. Κάπου εφτά άντρες και τέσσερις γυναίκες. Πολύ περιποιημένοι, ντυμένοι με σκουρόχρωμα σεμνά ρούχα, κοιτάζουν μοναχικοί, δίχως να επικοινωνούν μεταξύ τους ούτε με τους υπόλοιπους. Οι άντρες είναι ασκεπείς και κρατούν το καπέλο τους στα χέρια, στο ύψος της μέσης. Ο Μιγέλ Φλόρες καταβάλλει προσπάθεια για να μη χάσει την ψυχραιμία του, η σκηνή τον έχει συγκινήσει. Κοιτάζει από μακριά το φέρετρο, μόνο και επιβλητικό καταμεσής του κλίτους, ξεχωριστό, αδιαμφισβήτητο. Μπροστά, στα πρώτα έδρανα, διακρίνει τους πιο κοντινούς συγγενείς, τα παιδιά της, το βλέμμα του διατρέχει τα πρόσω-

πά τους με δυσκολία εξαιτίας της απόστασης, η εκκλησία είναι μεγάλη, αναγνωρίζει τη Μελ, καθισμένη στην άκρη στο πρώτο έδρανο, κολλημένη στο φέρετρο, λες και είναι ιδιοκτησία της. Ναι, αυτή είναι, δεν μπορεί να κάνει λάθος, έχουν περάσει πολλά χρόνια, αλλά ποιος άλλος θα τολμούσε να καθίσει σχεδόν γραπωμένος στο φέρετρο αν όχι η κόρη της; Και άφες ημίν τα οφειλήματα ημών ως και ημείς αφίεμεν τοις οφειλέταις ημών, κι αυτός συνειδητοποιεί ότι δε θα ξανακοιτάξει πια τις αναγγελίες κηδειών στις εφημερίδες, γιατί τις κοίταγε σχολαστικά ψάχνοντας για την Αμέλια, όντας σίγουρος πως δε θα τον ειδοποιούσε κανείς. Στην εταιρεία τον κορόιδευαν: Κάνεις σαν σνομπ γριά κυράτσα που όλο ψάχνει τις νεκρολογίες, του έλεγαν. Δε θα χρειαστεί να τις ξανακοιτάξει, η Αμέλια πέθανε.

Την ώρα της θείας κοινωνίας επικρατεί αναταραχή: μέσα σε μια περίλυπη σιωπή πολλοί άνθρωποι σπεύδουν, θορυβώντας δίχως να το θέλουν, προς το κέντρο του κλίτους όπου ο παπάς, αδύνατος, ξερακιανός, κάπως κουρασμένος και ντυμένος στα κατάλευκα, ασάλευτος, κρατά στα χέρια του την όστια, καλώντας τους πιστούς να πάνε προς εκείνον ή, μάλλον, προς τον Χριστό. Σχηματίζεται μια μεγάλη ουρά από ευσεβείς, όλων τα μάτια είναι στεγνά (στις κηδείες των γέρων κανείς δεν κλαίει), λες κι αυτοί που μένουν, διαβλέπουν μια κάποια απελευθέρωση. Οι πιο ηλικιωμένες κυρίες σηκώνονται από τα έδρανά τους με την οδυνηρή δυσκολία των μουδιασμένων τους ποδιών· τις αφήνουν να περάσουν πρώτες για να μην περιμένουν πολλή ώρα. Ξάφνου, θαρρείς σαν καταμεσής στην έρημο να ξέσπαγε μία απρόσμενη χιονοθύελλα, ακού-

γονται οι φωνές μιας χορωδίας, φωνές μεγαλοπρεπείς που πλημμυρίζουν ολόκληρη την εκκλησία με ενθουσιασμό και συνάμα θλίψη. Μπαχ θα είναι ή κάτι άλλο μπαρόκ, ο ύμνος ακούγεται θεϊκός στ' αυτιά του, και ο Μιγέλ Φλόρες νιώθει ένα κέντρισμα μοναξιάς. Η προσωπική του ιστορία με την Αμέλια κινδυνεύει να σβήσει, αν δεν επιβεβαιωθεί από κάποιον άλλο.

Από κάποιον άλλο. Από ποιον;

Σαν έβγαλαν έξω το φέρετρο, ο κόσμος μαζεύτηκε γύρω από την οικογένεια: φιλιά, αγκαλιές, φράσεις ειπωμένες ψιθυριστά, πρόσωπα σοβαρά. Αυτός κοιτάζει από μακριά, από το αίθριο, αφήνει να περάσουν μερικά λεπτά, παρατηρεί τη Μελ μέσα στο μαύρο της αδιάβροχο, καρμπινάτο Berberry, σκούρα γυαλιά, καστανά καλοκουρεμένα μαλλιά μέχρι τους ώμους, πόδια σε κοινή θέα με αυστηρές μαύρες κάλτσες και ψηλοτάκουνα λουστρίνια, μαύρα κι αυτά. Οι κινήσεις της ακριβείς –ευγενικές και συνάμα μεθοδικές– αναλαμβάνουν στην εντέλεια τον ρόλο που της έχει ανατεθεί: το κύριο χρέος της πρωταγωνίστριας. Ξαφνικά, παρόλο που την αγκαλιάζουν και την περικυκλώνουν, εκείνη κοιτάζει τον ουρανό. Είναι Σεπτέμβρης: ο ήλιος παίζει με τους κατοίκους του Σαντιάγο, σ' αυτή την ασταθή εποχή φανερώνεται και κρύβεται ερωτοτροπώντας και τούτη ακριβώς την ώρα, μέσα σε μια στιγμή, αποφάσισε να κρυφτεί και ο ουρανός μαυρίζει επικίνδυνα. Η Μελ μάλλον φοβάται τη βροχή, απομένει ακόμη η τελετή στο κοιμητήριο, τι ενοχλητικό, είναι πρακτικός άνθρωπος, πρέπει να φέρει σε πέρας με ακρίβεια όλα τα καθήκοντα μέχρι τέλους δίχως διακοπή, κι εκείνη ακριβώς τη στιγμή διαλέγει αυτός για να πλησιάσει. Προαισθάνε-

ται την απόρριψη, αλλά έχει ανάγκη να της εκφράσει τα συλλυπητήριά του επειδή νιώθει μόνος.

«Πώς τολμάς;»

Μέσα στη σύγχυση, ακόμα και στην επιτακτικότητα της στιγμής, η Μελ βρίσκει χρόνο να του ρίξει ένα βλέμμα: σκυθρωπό, περιφρονητικό και καυστικό. Ο Μιγέλ αποφασίζει να αγνοήσει την επιθετικότητα και την αγκαλιάζει ούτως ή άλλως· εκείνη ενδίδει για μια στιγμή στο αγκάλιασμά του, παραδίδεται λίγο, θαρρείς και η οδύνη την κάνει να επιθυμεί μια συνένοχη στιγμή ανάπαυσης σ' έναν ώμο, αδιάφορο ποιον.

«Πώς έγινε;» ρωτά ο Μιγέλ.

«Πέθανε στο κρεβάτι της, γαλήνια».

«Τα γαλήνια βλέφαρά της έκλεισαν...»

«Μα τι λες;» ρωτά η Μελ.

«Τίποτα» απαντά εκείνος μ' ένα αμυδρό χαμόγελο «είναι ένα ποίημα που της άρεσε».

Η Μελ ελευθερώνεται από την αγκαλιά του και τον κοιτά επίμονα στα μάτια.

«Μπορεί εκείνη να σε συγχώρεσε, εμείς όμως όχι» του λέει χαμηλόφωνα αλλά καθαρά, κι αμέσως κάνει στροφή, γυρίζοντας το πρόσωπο προς τον επόμενο που απαιτούσε την προσοχή της.

Ο Μιγέλ φεύγει από την εκκλησία και καθώς περπατά στην πλατεία Λας Λίλας, απαγγέλλει Τόμας Χουντ:

*Μα σαν ήρθε το μελαγχολικό πρωί,
μουντό, βροχερό και κρύο,
τα γαλήνια βλέφαρά της έκλεισαν... Απόλαυσε
μία αυγή πιο όμορφη απ' τη δική μας.*

Στον δρόμο για τη διαφημιστική εταιρεία, θυμάται καθαρά την αρχή του τέταρτου κεφαλαίου του *Μέρυ Μπάρτον*, εκεί που καθώς πεθαίνει η μητέρα της Μέρυ, η Ελίζαμπεθ Γκάσκελ παραθέτει την παραπάνω στροφή από το ποίημα του Χουντ. Σαν φτάσει στο τέρμα της μεγάλης πλατείας Λας Λίλας¹, θα διασχίσει τη λεωφόρο Ελιοδόρο Γιάνιες και ύστερα από μερικά μέτρα θα φτάσει στην οδό Ρεπούμπλικα δε Κούμπα, με τη δική της μικρή hot περιοχή, τα άφθονα καφέ και τα πυκνόφυλλα δέντρα της, και πριν μπει στο κτίριο, θα κοντοσταθεί, θα ψάξει στον ορίζοντα το μακρόστενο κόκκινο καμπαναριό της εκκλησίας Ελ Μπόσκε, θα θυμηθεί τα λόγια της Μελ και, ξεχωρίζοντάς τα ένα ένα, θα τα επαναλάβει από μέσα του.

1. Σήμερα πλατεία Λας Λίλας ονομάζεται μόνο ένα μικρό τμήμα της μεγάλης πλατείας, ενώ το μεγαλύτερο, μέχρι το σημείο όπου συναντά νότια τη λεωφόρο Ελιοδόρο Γιάνιες, έχει πλέον μετονομαστεί σε πλατεία Λορέτο Κουσίνιο. (Σ.τ.Μ.)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Λα Νοβένα, 1985

Το σκυλί. Αυτό το κωλόσκυλο. Αν δεν είχε αποφασίσει να διασχίσει τον δρόμο ακριβώς την ώρα που έρχονταν οι μπάτσοι με τα δακρυγόνα και τις μάνικες με τους ορμητικούς πίδακες νερού, αν το ηλίθιο είχε διαλέξει μία άλλη στιγμή, ένα λεπτό πριν, μια ώρα πριν, αν δεν είχε παρasuρθεί από τον αιφνιδιασμό, τον φόβο και τη σύγχυση από τις πέτρες που έπεφταν στην καημένη τη ράχη του, δε θα είχε νιώσει την παρόρμηση να διασχίσει την Αλαμέδα εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή, την ίδια ακριβώς που εγώ είχα αρχίσει να τρέχω μες στην απελπισία μου, με μια ορδή μπάτσους να με κυνηγούν, κι εγώ να παρακαλάω τα πόδια μου να μη χάσουν τη δύναμή τους, να τρέξουν πιο γρήγορα, και μόλις τα αναθεματισμένα τα πόδια μου αποφάσισαν να υπακούσουν, σκοντάφτω πάνω στο σκυλί, να πάρει ο διάολος, και πέσαμε και οι δυο σαν μια συμπαγής αξεδιάλυτη μάζα, τα πόδια του σκύλου μπλεγμένα με τα δικά μου, τα μούτρα μας είχαν γίνει ένα, βρεγμένα, σαλιωμένα, σαν να μας είχαν πετάξει από ψηλά, ένα δέμα που, από την ταχύτητα της ίδιας του της πτώσης, σκάει στο έδαφος σαν φοβερή έκρηξη και, μπαμ, η Αλαμέδα ήταν άδεια, μόνο ο σκύλος κι εγώ πεσμένοι

στον δρόμο και οι γαμημένοι μπάτσοι να πλησιάζουν ευχαριστημένοι στη λεία τους.

Το σκυλί το παράτησαν εκεί, εμένα με συνέλαβαν.